

KO TE

KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, HATEREI, TIHEMA 19, 1874.

TURE WHAKAWA WHENUA MAORI, 1873.

He Panuitanga Kereme Tenei.

NO TE TAKIWA O TE RAKI.

KI te Apiha o te Takiwa, ki te Komihana o nga Whenua o te Karauna, ki te Tumuaki Kaititiro Mapi, ki te Komihana o nga Whenua Rahui Maori, ki era atu ano hoki e whai tikanga ana ki tenei mea.

He Panuitanga tenei kia mohiotia ai kua tae mai te whakaatu o nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi o te Kupu Apiti e mau ake nei, e ki ana e whai tikanga ana ratou me o ratou hapu, e mau ake nei nga ingoa i te rarangi tuarua, ki nga pihi whenua i te rarangi tuatoru e ki mai ana hoki e hiahia ana ratou kia whakawakia o ratou take ki ana whenua e te Kooti Whakawa Whenua Maori, he mea kia puta atu kia a ratou Tetahi Tuhinga whakamaharatanga take mo ana whenua. E whakaae ana hoki nga Kaitono e whai tikanga nga tangata nga hapu ranei e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuawha, ki enei whenua.

No te 28 o nga ra o Nowema, 1874.

NA TIKI,
Tino Kaitubituhi.

Nga ingoa o nga Kaitono.	Te Hapu.	Nga ingoa o nga whenua me nga rohe.	Te hunga e whakaaetia ana e nga Kaitono.
Hone Tuhirangi, Kcepa Puru, Keremeneta Peia, me etahi atu	Ngatirahiri ...	Marino, No. 2. Ka timata i te raina o Marino, No. 1 tae noa ki te Te Herenga, ka huri ki te Tonga tae noa ki te rohe atu o Rahurahutomokia, ka huri tae noa ki te repo o Marino, ka huri ka tutuki ki te raina o Raihara, ka haere i te raina o Raihara, ka tutuki ki te timatanga mai.	
Katerina Te Awa	... Ngatiwhakaeke ...	Te Herenga. Kei runga i te mapi nga rohe.	
Kingi Hori Te Kawau, Hare Reweti Hukatere, Poharama Toutahi, Peri Te Huhu, Wiremu Tarapunga, Rutene, Himi Te Kaaka, Riwini Taiuru, Te Warihi Kingi Hori, Te Puaha, Haami, Takerei, Romana, Hori, Wi Ripo, Hapakuku, Mereana, Raiha Tamaho, Mere Peka Te Rohu		Manukau. Ko te rohe ki te taha ki te Tonga ko te raina a Te Kawanatanga, ko te taha ki te Marangai ko Taunataamahoe, ki te taha ki te Kotiu ko Taumatakaramu ki te taha ki te Hauauru ko Koroki, ka huri Te Kumete, Te Ariuru, Te Epakauri, Waiatua, ka tomo i Herekino, ka tutuki Okawau, ara ki te raina a Te Kawanatanga.	

Nga ingoa o nga Kaitono.	Te Hapu.	Nga ingoa o nga whenua me nga rohe.	Te hunga e whakaaetia ana e nga Kaitono.
Teapakeke	Te Tawiu, Rarawa	Tautehere. Tautehere ka rere Te Rakau-whakakanohi-o-Tamatea, ka rere Waipapa ka pohutu ki te awa o Motutu, ka huri ka tutaki ki te timatanga mai ki Tautehere.	
Hera Patu	Ngatipakau ...	Pakihiti. Ka timata i te wahapu o Waimea, ka whakatu ki te rori nui o te Kawanatanga o mua, Kaucrepahau-hau ka huri i te taba o te ngahere ka tao ki te wai o Te Taraire ka huri i roto i te wai ka marere ano i te wai o Waimea ka haere i te wai o Waimea tao noa ki te timatanga mai i tewahapu o Waimea.	
Komene Poakatahi	...	Waimatanui, Kumurau, Rangatira. Ka timata nga rohe i Te Punga ka haere Te Whakatu, Taumata-o-Tangi, ka huri ki te Tonga Te Rimurere, Te Karapiti, Kaipangu, Tapuketaru, Kahakaroa, Ngaupukunui, ka marere i te wai o Kawactangata, Te Rurumoki, Te Karapiti, Ohineono, Ngakiriparauri, Te Kawaka, Okokako, Te Waikoharekao, ka tuhono ki te timatanga o tenei rohe.	
Rawiri Te Tabua, Hau-raki Rowha Makarena, Mori Kirihi, Hopakuku, M. etana, Te Karauna, Pene Kahi, Taniora Te Kowhai, Wiremu, Rangatira, Araniha Tio, Mihaka Ngori	Ngatitupango, Ngatirango, Whanauwhero, Ngatikerokoro, Te Pouka.	Okopako. Ka timata nga rohe i te taba ki te Hauraro i Putawharere, ka haere i runga i te Kaweka o Tararua, Te Awa-waimiti, ki te taba ki te Marangai, timata i te Awa o Waimiti ka haere i runga o te Kaweka o Taumata a Puke totara me Te Hawera, ki te taba ki te Tonga timata atu i Te Hawera ka haere Te Awa o Kopako, Te Paretairiri, ki te taba ki te Hauauru haere i roto i te Awa o Okopako, a te Umu-kiwi a Putawhakarere.	

HE PANUITANGA

Ki nga tangata e whai take ana ki te whenua kia mohiotia ai te wahi me te ra e tu ai te Kooti hei whakawa i o ratou take.

NA, he Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko te take a nga tangata no ratou nga ingoa e mau nei i te rarangi tuatahi i raro nei, ki nga pihi whenua e mau nei i te rarangi tuarua, ka whakawakia a te 4 o nga ra o Pepuere, 1875, e te Kooti Whakawa Whenua Maori, ki Te Kawakawa, Peiwhairangi. Ko nga tangata katoa o whai tikanga ana mo ana whenua me haere ki reira.

Ka oti te whakawa, ka puta te Karauna Karaati ki te hunga i kitea tona tika e te Kooti: heoi ano, he tino whakotinga tena; ekore rawa e tika kia peke mai tetahi tangata ki muri.

Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Novema 4, 1874.

NA TIKI,
Tino Kaitiuhitahi.

HE WHENUA ENEI KIHAU I OTI I ERA WHAKAWAKANGA. KO NGA ROHE KEI NGA KAHITI O MUA.

Ko nga ingoa o nga tangat ano ratou nga pihi.	Nga ingoa o nga whenua me te Takiwa hoki.	Ko te takotoranga o te mapi.
Poni Te Kanohi, Haki Wi Kaitaia, Kingi Rakena, Rakena Waiaua, Akuhata Kaiapa	Taimaro, e tata ana ki Mangonui.	
Heremaia Papu, Renata Kawatapu, Mere Maungatai, me etahi atu Ramcka, Hone Tarawau, Enoka, Wiremu Tamihana	Ota Nama 2, e tata ana ki Whangaroa. Toatoa, kei Mangonui.	Ka kitea nga mapi o nga whenua kua oti te ruri ki te Tari o te Kaiwhakawa Tuturu, i Mangonui.
Tuhua Rapiui, Tari, Te Para, Wharengere	Takau, kei Mangonui.	
Hari Hongi, Paora Ururoa	Opuhiti, e tata ana ki Whangaroa.	

HE PANUITANGA

Ki nga tangata e whai take ana ki te whenua kia mohiotia ai te wahi me te ra e tu ai te Kooti hei whakawa i o ratou take.

NA he Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko te take a nga tangata no ratou nga ingoa e mau nei i te rarangi tuatahi i raro nei, ki nga pihi whenua e mau nei i te rarangi tuarua, ka whakawakia a te 23 o nga ra o Pepuere, 1875, e te Kooti Whakawa Whenua Maori, ki Mangonui. Ko nga tangata katoa e whai tikanga ana mo aua whenua me haere ki reira.

Ka oti te whakawa, ka puta te Karauna Karaati ki te hunga i kitea tona tika e te Kooti: heoi ano, he tino whakaotinga tena; ekore rawa e tika kia peke mai tetahi tangata ki muri.

Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Nowema, 4 1874,

NA TIKI,
Tino Kaituhituhi.

KUA TAIA NGA ROHE O ENET WHENUA KI ROTO KI TE KAHITI.

Ko nga ingoa o nga tangata no ratou nga pihi.	Nga ingoa o nga whenua me te Takiwa hoki.	Ko te takoto ranga o te mapi.
Haimona, Hupata, Hohepa Poutama, Marara Timoti, Tamati, Hemi Taitumu, Hakaraia	Te Mokaikai, e tata ana ki Parengaranga	Ka kitea nga mapi o nga whenua kua oti te ruri ki te Tari o te Kaiwhakawa Tuturu i Mangonui.
Pumipi	Te Hoanga, e tata ana ki Whangaroa	
Wiremu Tana Papahia, Te Ororua Kahoe	Merita, e tata ana ki Mangonui ...	
Wiremu Tana Papahia, Wiremu Kiugi, Kingi Wiremu Wharewhare, me etahi atu	Karikari, e tata ana ki Mangonui...	
Wiremu Tana Papahia, Kingi Wiremu Wharewhare, Taipari Wharewhare, me etahi atu	Rangiawhia, e tata ana ki Mangonui	
Hore Pana, Hemi Kutu, Handera Wawe	Te Tonu, e tata ana ki Mangonui...	
Pororua Wharekauri, Taepa, Hoera Tuhiparu, Karena Kiwa, Tawiu Mariwhenua	Te Kauri Putete, e tata ana ki Maunga Taniwha	
Wiremu Nahi, Hohepa Taha, Huirama Tukariri, Hare Te Heihei, Rameka Te Tirarau, Tuhua Taruiriri	Otangaroa, e tata ana ki Whangaroa	

PANUITANGA.

Tari o te Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Nowema 4, 1874.

HE Panuitanga tenei kia mohiotia ai, kei te nohoanga o tenei Kooti ki Mangonui, a te 23 o nga ra o Pepuere, 1875, te whakawakia ai te take o te tangata e mau nei o tona ingoa i te rarangi tuatahi, ki te pihi whenua a te tangata kua mate, e mau nei tona ingoa i te rarangi tuarua, ko te pihi whenua kei te rarangi tuatoru.

NA TIKI,
Tino Kaituhituhi.

Ko te ingoa o te tangata e ki ana kia taka mai ki a ia te whenua.	Ko te ingoa a te tangata i mate.	Ko te ingoa o te whenua.
Takangaroa	Poni Te Kanohi	Parangiora.

HE PANUITANGA

Ki nga tangata e whai take ana ki te whenua kia mohiotia ai te wahi me te ra e tu ai te Kooti hei whakawa i o ratou take.

NA he Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko te take a nga tangata no ratou nga ingoa e mau nei i te rarangi tuatahi i raro nei, ki nga pihi whenua e mau nei i te raranga tuarua, ka whakawakia a te 21 o nga ra o Hanuere, 1875, e te Kooti Whakawa Whenua Maori, ki Haruru, Waitangi. Ko nga tangata katoa e whai tikanga ana mo aua whenua me haere ki reira.

Ka oti te whakawa, ka puta te Karauna Karaati ki te hunga i kitea tona tika e te Kooti: heoi ano, he tino whakaotinga tena; ekore rawa e tika kia peke mai tetahi tangata ki muri.

Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Novema 14, 1874.

NA TIKI,
Tino Kaituhituhi.

KUA TAIA NGA ROHE O ENEI WHENUA KI ROTO KI TE KAHITI.

Ko nga ingoa o nga tangata no ratou nga pihi.	Nga ingoa o nga whenua me te Takiwa hoki.	Ko te takotoranga o te Mapi.
Te Hira Wharerahi, Rewiri Maka Te Kemara, me etahi atu ... Hori Kerei ... Ihaka Pachoka ... Tango Hikuwai, Henare Tiri ... Tango Hikuwai, Henare Tiri ...	Kororareka, kei Kororareka ... Te Ti, e tata ana ki Waitangi ... Kahiki, e tata ana ki Te Kerikeri Pawhau, e tata ana ki Te Kerikeri Te Papa, e tata ana ki Te Kerikeri Te Korau, e tata ana ki Te Kerikeri	Ka kitea nga mapi o nga whenua kua oti te ruri ki te Tari o te Kaiwhakawa Tuturu, Kororareka, Peiwhairangi.

HE PANUITANGA

Ki nga tangata e whai take ana ki te whenua kia mohiotia ai te wahi me te ra e tu ai te Kooti hei whakawa i o ratou take.

NA, he Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko te take a nga tangata no ratou nga ingoa e mau nei i te rarangi tuatahi i raro nei, ki nga pihi whenua e mau nei i te rarangi tuarua, ka whakawakia a te 21 o nga ra o Hanuere, 1875, e te Kooti Whakawa Whenua Maori, ki Haruru, Waitangi. Ko nga tangata katoa e whai tikanga ana mo aua whenua me haere ki reira.

Ka oti te whakawa, ka puta te Karauna Karaati ki te hunga i kitea tona tika e te Kooti: heoiano, he tino whakaotinga tena; ekore rawa e tika kia peke mai tetahi tangata ki muri.

Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Nowema 14, 1874.

NA TIKI,
Tino Kaituhituhi.

*He whenua enei kihai i oti i era whakawakanga.
Ko nga rohe kei nga Kahiti o mua.*

Ko nga ingoa o nga tangata no ratou nga pihi.	Na ingoa o nga whenua me te Takiwa hoki.	Ko te takotoranga o te Mapi.
Tawera Riwhipo Wharerahi ... Wiremu Kemara ...	Orokawa, e tata ana ki Te Ra-whiti Te Ti, e tata ana ki Pahiia ...	Ka kitea nga mapi o nga whenua kua oti te ruri ki te Tari o te Kaiwhakawa Tuturu i Kororareka, Peiwhairangi.

PANUITANGA.

Tari o te Kooti Whakawa Whenua Maori,
Akarana, Nowema 14, 1874.

HE Panuitangi tenei, kia mohiotia ai, kei te nohoanga o tenei Kooti ki Haruru, Waitangi, a te 21 o nga ra o Hanuere, 1875, te whakawakia ai te take o nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi, ki nga pihi whenua a nga tangata kua mate, e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuarua, ko nga pihi whenua kei te rarangi tuatoru.

NA TIKI,
Tino Kaituhituhi.

Ko te ingoa o te tangata e ki ana kia taka mai ki a ia te whenua.	Ko te ingoa o te tangata i mate.	Ko te ingoa o te whenua.
Kingi Wiremu Te Rangaihi ...	Henare Te Rangaihi, raua ko Hiku Te Rangaihi	Tapapanui.
Ihaka Pachoka ...	Ruka Muriwai ...	Mangataraire.
Te Kooti ...	Te Kooti ...	Mangataraire.
Makereta Kopaki Kawirihana ...	Kawirihana ...	Paoneone.

PANUITANGA.

KO te mea kua whakatakatoria e te Ture Whakawa Whenua Maori, 1873. Ki te tukua he tono e Te Komihana mo nga Kereme Whenua, i runga i nga tikanga o te Ture Whakariterite Kereme Whenua 1856, 1858, ki tetahi o nga Kai Whakawa o tetahi o nga Takiwa kua whakaritea i raro i te Ture Whakawa Whenua Maori 1873, me tahuri tonu taua Kai Whakawa ki te whakawa ki te whakaoti i taua Kereme, he ahakoa e hara i te Maori te tangata nana te Kereme.

Na kua tae mai he tono ki au na Te Honorable H. A. Atkinson (na Te Atikini) te Komihana mo nga kereme whenua, i raro i te Ture Whakariterite Kereme Whenua 1856, 1858, kia whakawakia, kia whakaoia te Kereme a Mihi Miurana (Mrs. Meurant) pouaru, me te kereme o te riwhi o Eorini Miurana kua mate, ki tetahi wahi whenua i Remura i te Porowini o Akarana.

Na ko tenei ko ahau ko Te Penetana, te Kaiwhakawa Tumuaki o te Kooti Whakawa Whenua Maori, ka whakaputa nei i taku panui, kia mohiotia ai, ka whakaturia e au he Kooti ki taku Tari i Akarana a te 4 o nga ra o Hanuere 1875, a te 10 o nga haora o te ata, hei whakawa hei whakaoti i taua kereme.

I tuhia ki Akarana
i te 8 o nga ra o Tihema 1874.

NA TE PENETANA,
Kai Whakawa Tumuaki